

НИКОЛА ИНДЖОВ
СИНЯТА КЪЩА НА ХЪЛМА
АНКОН

chitanka.info

Кой може да обясни защо поезия, която не съдържа нито един мотив на протест и борба, неочеквано се превръща в химн и на протеста, и на борбата на цял народ? Защо словата на интимната покруса пораждат бунтовна надежда? Защо болката по изгубените илюзии прераства в революционен порив? Такава е обществената участ на стихотворението „На хълма Анкон“, написано от Амелия Денис де Икаса преди осем десетилетия. „Всеки панамец го знае наизуст — говореше ми Естер Мария Оссес — то стои във всички антологии, във всички христоматии. Чрез него отруденият бедняк Деметрио Еррера Севияно научи буква по буква азбуката и стана на свой ред обичан народен поет.“

Времето на Амелия Денис де Икаса остави на панамците още едно химноподобно стихотворение — „Родина“ от Рикардо Миро. Тези две творби се приближават странно и странно се раздалечават. „На хълма Анкон“ е с идеята за изгубеното от человека отчество, „Родина“ е с идеята за изгубения от отечеството човек. Това е като ли класическият контрапункт в цялата панамска поезия, породен от трагична национална съдба.

Страна между два океана, два континента и две полушария, Панама е едновременно най-малката страна, през която преминава зловещата „Пета граница“. Генерал Омар Торрихос, „Президентът на бедните хора“, чрез този израз предостави на човечеството ново geopolитическо понятие: „Панама на север граничи с Атлантика, на юг с Тихия океан, на запад с Коста Рика, на изток с Колумбия и в средата — със САЩ...“ Изразът моментално се превърна в символ на многообразния сблъсък на латиноамериканските народи с империализма. И ако в Панама „Петата граница“ е военното присъствие на САЩ покрай канала, то навсякъде другаде от Рио Браво до Патагония „Петата граница“ има някакъв свой специфичен вид — някъде тя е транснационалният монопол, някъде представлява информационният глобализъм, някъде е просто агентурата на ЦРУ... За панамците „Петата граница“ съществува отдавна, от деня, когато красивия хълм Анкон на тихоокеанското устие на канала бе превърнат във военностратегическо укрепление. „Сякаш всичко наше остана зад телената ограда на Анкон — казваше ми Чангмарин — и сега, когато каналът постепенно ни се връща, ние по някакво чудо се оказваме всички на Анкон...“

На висотата на освободения Анкон се появяват и тези черти на Панама, които странникът може да види в подножието му — едновремешните крепостни стени, разрушени от юначагите на пирата Морган; гроба на загиналия в мистериозна самолетна катастрофа Омар Торрихос; цветущото в лилаво и огнено дърво панама, от което идва името на земята на два милиона хора; Булевардът на мъчениците, където през 1964 година група ученици и студенти вдигнаха националното знаме и бяха смазани заради това с дива жестокост.

На същата висота се намира и Синята къща, където преживях няколко мили вечери през май 1985 година. Синята къща е скромната едноетажна хижа на благородната поетеса Мария Естер Оссес и Карлос Уонг, революционен интелектуалец. Тя е дървена, гредите ѝ вече изглеждат като отломъци от пчелна пита, боядисана е в синьо съвсем насекоро. Има значение кога е боядисана. „Остана ни малко боя от оная, с която рисувахме нашето знаме по оградата на Канала — разказва ми Карлос Уонг — а сега там няма нужда от рисувани знамена, сега там се вее истинското ни знаме.“

Една остьклена веранда побираше много хора през майските вечери. Те разговаряха за всичко в света, а от време на време на черна училищна дъска някой пишеше с тебешир новото си стихотворение. Тогава разбрах, че Панама е също така страната на неиздадената поезия. Повечето от тези поети имаха по десетина написани книги, но малцина от тях бяха съумели да ги отпечатат. Рамиро например бе носител на националната премия за поезия, но още не бе видял издадена своя стихосбирка. Мончи Торрихос, братът на незабравимия президент, ми подари в последната ми вечер там поетичната антология „Освободеният Анкон“. „С тази книга — написа той в автографа си — както и с официалното влизане на панамската държава в зоната на канала започва нов етап в развитието на нашата поезия. Тя ще се публикува!“

В Синята къща Естер Мария Оссес ми напомняше неуловимо Багряна отпреди двадесетина години. Когато по-сетне се зачетох в нейната поезия разбрах, че впечатлението ми не е било случайно, и че не на Багряна отпреди двадесетина години — тя прилича по целия си живот и по цялото си творчество на нашата поетеса.

Естер Мария витаеше като запалена свещ из полуутъмната веранда, всички се вглеждахме в нея. А всички се вслушвахме в

Чангмарин, чийто спокоен и замислен говор идеше там като повей от панамското поле.

… За първи път прочетох името „Чангмарин“ в едно писмо, което кой знае как пристигна до подготвителния комитет за Световния младежки фестивал в София през 1968 година. Писмото съдържаше два листа от ученическа тетрадка. На единия с молив бе нарисувана разцъфтяла роза, а на другия, също с молив, бе написано стихотворение, озаглавено „Българска роза“. Преведох стихотворението и заедно с рисунката то бе отпечатано във в. „Народна младеж“. Публикувах и малка бележка, в която разсъждавах за окованата поезия и за окования поет, тъй като авторът бе отбелязал накрая, че стихотворението е написано в затвора Читре. Аз мислех, че по тази причина „Чангмарин“ е псевдоним, още повече, че свързах етимологията на думата с един американизъм от тихоокеанското крайбрежие на провлака. Когато сега тръгнах за Панама, тъй като там няма никакво българско представителство, обадих се от Кито на старите ми познати Игор Клековкин и Женя Кожуханцев, кореспонденти на ТАСС, с молба да ме посрещнат на летището. Казах им, че искам да се срещна с писатели, че зная само един писател по псевдонима му… Това не е псевдоним, отговориха ми те, срещата с Чангмарин ще стане.

Така в оная хубава страна видях Карлос Франсиско Чанг Марин — поет, белетрист, композитор, художник, етнограф, главен редактор на органа на ЦК на Панамската народна партия, член на Политбюро. Вече на шестдесет и пет години, десетина от които прекарани в затвора Читре. Стихнал в себе си, с походка на селянин… Той ми се струва сега като дървото панама — не мога да си представя този народ без такъв син като Чангмарин. Не мога да си представя панамската борба без такъв борец като него. И не мога да видя себе си в Панама, ако той не бе ме завел в Синята къща.

Панамската литература и поезията в частност има своето автентично начало в средата на миналия век. Тя е малко позната навън „престола на двата океана“, но нейните основни мотиви могат да се проследят по политическата история на страната. Тази история е, както може да се предположи, изцяло свързана с канала.

С писалка в ръка Чингмарин ми преподаде накратко един урок. В началото каналът се наричаше PANAMA CANAL и под това име се

осъществяваха всички машинации и сделки около реализацията на проекта. По-късно, когато янките отнеха от държавата ни двете крайни пристанища Балбоа и Колон, прибавиха още една дума, той стана PANAMA CANAL ZONE. А когато построиха своите морски и земни крепости, когато настаниха около него многохилядна армия, той биде наречен CANAL ZONE, родината на „зоналните“. В този момент на висотата на хълма Анкон аз разбирах, че голямата цел е била да превърнат цялата страна в CANAL ZONE и да ѝ придават характеристиките на отечество. Отечество с проституция, с тъпи солдафонски забавления, с нахлупена над очите каска. И разбирах, че борбата на поколения панамски писатели е била да съхранят чрез литературата истинските черти на истинското отечество на человека. Родина в стихове — ето какво е всъщност панамската поезия днес, стихове неиздадени докрай, но съществуващи в психологията на народа като непреходна твърд срещу „Петата граница“.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.